

Огляд кращих практик моніторингу ринку та нагляду за ринком в ЄС

Проект енергетичної безпеки (ПЕБ)

Онлайн-семінар

11 лютого 2021 р.

Досвід впровадження в Європейському Союзі

- Висновки щодо практик моніторингу та нагляду національних регуляторних органів (НРО) та організованих ринків (ОР)
- Співпраця регуляторів

Висновки та план подальших дій

ОСНОВНІ КОНЦЕПЦІЇ

- Моніторинг ринку – аналіз ефективності конкретного ринку на відносно великих часових інтервалах. Основна мета – вивчати ефективне функціонування ринку з метою покращення ліквідності та забезпечення ефективного формування цін.
- Нагляд за ринком – моніторинг поведінки окремих учасників ринку та загальної прозорості ринку. Частково, але не повністю пов'язаний з регулюванням доброчесності та прозорості ринку (REMIT).
- НРО повинні співпрацювати згідно із Третім енергетичним пакетом та REMIT на регіональному рівні та з іншими регуляторами, такими як антимонопольний регулятор та регулятор фінансових ринків.
- НРО та особи, які професійно організовують трансакції (PPAT), повинні виконувати міжнародні зобов'язання та використовувати світовий досвід.

ВИСНОВКИ ЩОДО ПРАКТИК МОНІТОРИНГУ ТА НАГЛЯДУ НРО ТА ОР В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ ТА ЕНЕРГЕТИЧНОМУ СПІВТОВАРИСТВІ

ПРАКТИКИ МОНІТОРИНГУ ТА НАГЛЯДУ. ВИМОГИ ТА АНАЛІЗ ПРАКТИЧНОГО ДОСВІДУ

Заходи повинні забезпечити:

- Відповідне впровадження обов'язків НРО з моніторингу у відповідності до Третього енергетичного пакету та REMIT. Фокус на ефективності, доброчесності та прозорості ринків.
- Надання НРО повноважень щодо розслідування, правозастосування рішень та співпраці з ECRB та з іншими НРО в Енергетичному Співтоваристві, а також з національними регуляторами.

ПРАКТИКИ МОНІТОРИНГУ ТА НАГЛЯДУ. ВИМОГИ ТА АНАЛІЗ ПРАКТИЧНОГО ДОСВІДУ

Заходи повинні забезпечити:

- Надання НРО повноважень вимагати від учасників будь-які необхідні дані, із дотриманням конкретного формату, визначеного у посібниках ACER у випадку REMIT.
- Реалізацію зобов'язання НРО надавати звітність про результати своєї моніторингової діяльності як на регулярній основі, так і ситуативно.

ПРАКТИКИ МОНІТОРИНГУ ТА НАГЛЯДУ. ВИМОГИ ТА АНАЛІЗ ПРАКТИЧНОГО ДОСВІДУ

РРАТ повинні впровадити зобов'язання:

- Встановити та підтримувати ефективний порядок та процедури для моніторингу ринків, які вони адмініструють
- Надавати звітність про результати своєї моніторингової діяльності як на регулярній основі, так і ситуативно
- Вчасно повідомляти про підозри щодо можливих порушень REMIT

ПРАКТИКИ МОНІТОРИНГУ ТА НАГЛЯДУ. ВИМОГИ ТА АНАЛІЗ ПРАКТИЧНОГО ДОСВІДУ

Заходи повинні забезпечити:

- Запровадження Регулятором показників моніторингу ринку, включаючи показники, запропоновані у посібнику ACER для сприяння виявленню зловживань на ринку
- Запровадження РРАТ показників моніторингу ринку, а також цінових індексів для підтримки трейдингу учасників ринку

ПРАКТИКИ МОНІТОРИНГУ ТА НАГЛЯДУ. ВИМОГИ ТА АНАЛІЗ ПРАКТИЧНОГО ДОСВІДУ

Заходи повинні забезпечити:

- Запровадження зобов'язань ОР пропонувати учасникам ринку послугу подання звітності від їхнього імені
- Наявність зареєстрованих механізмів звітності (RRM), які відповідають технічним вимогам
- Сучасну, ефективну та відповідну інфраструктуру НРО/РРАТ для гарантування якості та безпеки зібраних/переданих даних

ПРАКТИКИ МОНІТОРИНГУ ТА НАГЛЯДУ. ВИМОГИ ТА АНАЛІЗ ПРАКТИЧНОГО ДОСВІДУ

Заходи повинні забезпечити:

- Запровадження регулятором структур моніторингу/розслідування/прийняття рішень, запровадження РРАТ структур моніторингу для запобігання будь-яким конфліктам інтересів та неналежному впливу
- Регуляторів та РРАТ належні людські ресурси та адекватні внутрішні процедури
- Компетентність та добросесність персоналу, який займається завданнями нагляду за ринком/його учасниками

ПРАКТИКИ МОНІТОРИНГУ ТА НАГЛЯДУ. ВИМОГИ ТА АНАЛІЗ ПРАКТИЧНОГО ДОСВІДУ

- Учасники ринку створюють внутрішню організаційно-процедурну базу, яка орієнтована на REMIT.
- Наявність такої орієнтованої на REMIT організації:
  - Попереджує ризик порушення правил
  - Демонструє добру волю учасника та позитивно впливає на рішення регулятора про заходи/санкції

ПРАКТИКИ МОНІТОРИНГУ ТА НАГЛЯДУ. ОСТАТОЧНІ ВИСНОВКИ

- Успіх впровадження Третього енергетичного пакету та REMIT вимірюється успіхом у створенні ефективного, прозорого та надійного ринку.
- Директивні органи повинні продовжувати в Україні побудову такого ринку, а ефективний моніторинг ринку повинен бути важелем.
- Ось чому рекомендується використовувати досвід країн ЄС, в яких база для моніторингу ринку вибудовується вже довгий час.
- Зрештою, ми повинні пам'ятати, що потреба у REMIT народилася через брак довіри до енергетичних ринків. Його метою і є створення такої довіри.

СПІВПРАЦЯ РЕГУЛЯТОРІВ

- СПІВПРАЦЯ НРО МІЖ СОБОЮ
- СПІВПРАЦЯ З ІНШИМИ НАЦІОНАЛЬНИМИ РЕГУЛЯТОРАМИ
- ACER
- АНАЛІЗ ПРАКТИЧНОГО ДОСВІДУ

1. СПІВПРАЦЯ НРО В ЄС

- В ЄС після створення регіональних ініціатив ERGEG у 2006 році регіональне співробітництво НРО розвивалось на добровільних та правових засадах.
- НРО зобов'язані проводити тісні консультації та співпрацювати між собою, а також надавати один одному та ACER будь-яку інформацію, необхідну для виконання їхніх завдань, передбачених регламентами ЄС.
- НРО повинні створити інструменти для кращої координації свого процесу прийняття рішень: керівні принципи, меморандуми про взаєморозуміння, листи про наміри, угоди, спільні декларації тощо.

1. СПІВПРАЦЯ НРО В ЄС

- Моніторинг ринку не є сферою, де Третій Енергетичний пакет вимагає взаємної співпраці між НРО, тоді як в інших сферах співпраці можуть сприяти ACER та CEER в ЄС та ECRB в Енергетичному Співтоваристві.

РЕМІТ зобов'язує НРО співпрацювати

- НРО співпрацюють з ACER та іншими НРО (інші НРО через ECRB – в рамках REMIT Енергетичного Співтовариства) для виконання їхніх обов'язків.

(Стаття 16, REMIT ЄС/REMIT ЕнС)

1. СПІВПРАЦЯ НРО В ЄС

- В ЄС в рамках REMIT НРО працюють разом та з ACER, при цьому процедури співпраці викладаються у **Меморандумі про взаєморозуміння (МВ) між ACER та НРО**.

ВИПАДОК СПІВПРАЦІ НРО ЄС

- Співпраця може бути започаткована безпосередньо під егідою Статті 17 REMIT та Багатостороннього Меморандуму про взаєморозуміння між ACER та НРО.
- Тому інші МВ не потрібні.

ВИПАДОК СПІВПРАЦІ З НРО КРАЇН, ЩО НЕ Є ЧЛЕНАМИ ЄС

- МВ можуть бути обов'язковим кроком для початку співпраці.
- Можуть бути підписані листи про наміри стосовно обміну інформацією, як у випадку НРО Швейцарії та Австрії.

1. СПІВПРАЦЯ НРО В ЄС

ПОЛОЖЕННЯ МВ, КОРИСНІСТЬ ЯКИХ ДОВЕДЕНА НА ПРАКТИЦІ

- Трирівнева структура: політичний, операційний та робочий рівні.
- Визначені проведення засідань, методи роботи та правила голосування.
- Участь зацікавлених сторін для підвищення прозорості та схвалення, за винятком випадків, коли певні аспекти співпраці є конфіденційними.
  - МВ є необов'язковими документами, які укладаються на **добровільній** основі.
  - Елементи, що містяться у МВ, повинні відображати конкретну співпрацю та повинні бути **індивідуально адаптовані** до потреб та вимог сторін.

1. СПІВПРАЦЯ НРО В ЕНЕРГЕТИЧНОМУ СПІВТОВАРИСТВІ

2020/01 ECRB-ЕнС: *«Рішення Ради органів регулювання Енергетичного Співтовариства (ECRB) від 7 серпня 2020 року про співпрацю та координацію національних регуляторних органів Договорних Сторін відповідно до Регламенту 1227/2011 про добросовісність та прозорість оптового енергетичного ринку».*

ЯК ЗДІЙСНЮЮТЬСЯ СПІВПРАЦЯ ТА КООРДИНАЦІЯ:

- НРО інформують ECRB про свої підозри про порушення у своїй країні-учасниці або в інших країнах-учасницях. Інформацію має бути подано до ECRB з використанням шаблону, наведеного в Процесуальному акті.
- Робоча група ECRB REMIT повинна узгодити такі кроки:
  - Невживання подальших дій,
  - Запит додаткової інформації,
  - Запит до відповідного регуляторного органу про продовження розслідування
  - Створення групи з розслідування.
- Секретаріат Енергетичного Співтовариства сприяє роботі групи з розслідування.
- Представники ACER можуть бути запрошені до участі.
- Робота груп з розслідування є консультативною.

2. СПІВПРАЦЯ З ІНШИМИ НАЦІОНАЛЬНИМИ РЕГУЛЯТОРАМИ

І ТРЕТІЙ ЕНЕРГЕТИЧНИЙ ПАКЕТ, І REMIT ЗОБОВ'ЯЗУЮТЬ НРО СПІВПРАЦЮВАТИ З ІНШИМИ НАЦІОНАЛЬНИМИ РЕГУЛЯТОРАМИ

- Регуляторні органи співпрацюють із національним антимонопольним органом та регуляторами фінансових ринків або з Комісією при проведенні розслідувань, які стосуються антимонопольного законодавства. (Стаття 37-4.b, Директива 2009/72/ЕС)
- НРО, фінансовий та антимонопольний регулятори визначають форми співпраці, які забезпечать дотримання REMIT та відповідного фінансового та антимонопольного законодавства. (Стаття 16 REMIT)

2. СПІВПРАЦЯ З ІНШИМИ НАЦІОНАЛЬНИМИ РЕГУЛЯТОРАМИ

МЕТОДИ СПІВПРАЦІ ЗАЛЕЖАТЬ ВІД НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

- У Великій Британії НРО та антимонопольний орган мають аналогічні повноваження згідно із антимонопольним законодавством
- В Німеччині Федеральне агентство німецьких мереж та Федеральне картельне відомство спільно правозастосовують REMIT та здійснюють моніторинг ринку, працюючи із Федеральними агентствами нагляду за фінансами та фондовими біржами.
- В інших країнах така співпраця відбувається лише ситуативно.

2. СПІВПРАЦЯ З ІНШИМИ НАЦІОНАЛЬНИМИ РЕГУЛЯТОРАМИ

МЕМОРАНДУМИ:

- a) Між енергетичним регулятором та регулятором фінансових ринків
Приклад: «Меморандум про взаєморозуміння між Комісією з регулювання енергетики та Регулятором фінансових ринків» (ФРАНЦІЯ)
- b) Між енергетичним регулятором та антимонопольним регулятором
Приклад: «Меморандум про взаєморозуміння між Управлінням захисту конкуренції та ринків та Управлінням ринків газу та електроенергії» (ВЕЛИКА БРИТАНІЯ)
- c) Між енергетичним регулятором та організованими ринками
Приклад: «Багатосторонній Меморандум про взаєморозуміння регуляторними органами країн Північної Європи та Балтії та біржою «Nord Pool Spot»

2. СПІВПРАЦЯ З ІНШИМИ НАЦІОНАЛЬНИМИ РЕГУЛЯТОРАМИ

МВ між енергетичним регулятором та регулятором фінансових ринків (Франція)	МВ між антимонопольним органом та Управлінням ринків газу та електроенергії (Велика Британія)	МВ між НРО країн Північної Європи та Балтії та біржою «Nord Pool Spot»
Мета	Мета	Основні принципи та обсяг
Обсяг застосування	Контекст	
Принципи інформації та співпраці	Загальна співпраця	Співпраця та координація
Передача справ від одного органу до іншого	Частина А – Співпраця стосовно антимонопольних заборон (Антимонопольний закон 1998 р. та статті 101 та 102)	<i>Співпраця у моніторингу ринку</i>
Запит про надання допомоги чи інформації		<i>Співпраця на рівнях Союзу, регіональному та національному</i>
Щоквартальні двосторонні зустрічі		<i>Інформування з боку NPS про підозри порушення</i>
Використання одержаної інформації		<i>Розслідування та правозастосування при зловживаннях на ринку</i>
Конфіденційність	Частина В – Співпраця стосовно положень про ринок: дослідження ринку та розслідування на ринку (Закон про підприємства 2002 р.)	<i>Загальні процедури співпраці</i>
Інформування громадськості		<i>Інформування громадськості</i>
Адаптація Меморандуму		Професійна таємниця
Строк та припинення		Прикінцеві положення
Набрання чинності		

3. ВИДИ СПІВПРАЦІ, РОЗРОБЛЕНІ ACER

- Створення робочих та експертних груп.
- Створення та координація груп з розслідування.
- Співпраця на рівні Союзу та за його межами
  - a) МВ між ACER та НРО
  - b) МВ з ESMA
  - c) МВ між ACER та ОР
  - d) МВ з органами третіх сторін (FERC)

3. ВИДИ СПІВПРАЦІ, РОЗРОБЛЕНІ ACER

МВ з НРО	МВ з ESMA	МВ з ОП	МВ з органами третіх сторін (FERC)
Загальні принципи та обсяг	Загальні принципи та обсяг	Загальні принципи та обсяг	Загальні положення
Співпраця стосовно принципів та практик моніторингу оптових енергетичних ринків	Співпраця та координація	Співпраця стосовно принципів та практик моніторингу оптових енергетичних ринків	Обсяг наглядових консультацій, співпраці та обміну інформацією
Ситуативні запити про надання інформації та роз'яснень	Запит про надання допомоги	Ситуативні запити про надання інформації та роз'яснень	Виконання запитів про надання допомоги
Загальні процедури співпраці		Загальні процедури співпраці	
Професійна таємниця		Професійна таємниця	Конфіденційність інформації та подальше поширення інформації
Оприлюднення		Оприлюднення	
Зміни до МВ	Прикінцеві положення	Зміни до МВ	Зміни та укладення МВ
Набрання чинності та припинення		Набрання чинності та припинення	

4. АНАЛІЗ ПРАКТИЧНОГО ДОСВІДУ. ЩО ПОВИННІ ЗРОБИТИ КРАЇНИ-УЧАСНИЦІ

В РАМКАХ КРАЇНИ

- В ЄС наявний досвід, коли в рамках REMIT процес моніторингу очолює ACER. Будучи органом моніторингу у всіх країнах ЄС, ACER налагодив співпрацю з більшістю відповідних ОР та з ESMA.
- Як провідна організація з моніторингу у своїй країні НРО в Енергетичному Співтоваристві має наслідувати приклад ACER та налагодити співпрацю (в країні) з регулятором фінансових ринків та антимонопольним регулятором, а також з ОР. Приклади таких МВ на національному рівні в ЄС приводять до такого ж висновку.

4. АНАЛІЗ ПРАКТИЧНОГО ДОСВІДУ. ЩО ПОВИННІ ЗРОБИТИ КРАЇНИ-УЧАСНИЦІ

В РАМКАХ ЕНЕРГЕТИЧНОГО СПІВТОВАРИСТВА

- Оскільки ACER уклав МВ з органами третіх країн (FERC), НРО в ЕнС може підписати МВ з ACER, не порушуючи відносини з ECRB.
- Такий МВ укладається задля обміну знаннями, а не через наближеність України до національних ринків ЄС (моніторинг яких здійснює ACER), при цьому ACER та НРО таких країн-членів ЄС можуть бути запрошені ECRB взяти участь у групах з розслідування.
- НРО у учасницях повинні повністю дотримуватися процесуальних актів ECRB та брати участь у пов'язаних структурах Енергетичного Співтовариства.
- Непотрібні МВ з НРО в інших країнах-учасницях, оскільки система співпраці викладена в процесуальних актах ECRB.

ВИСНОВКИ ТА ПЛАН ПОДАЛЬШИХ ДІЙ

ПРАКТИКИ МОНІТОРИНГУ ТА НАГЛЯДУ. ОСТАТОЧНІ ВИСНОВКИ

- Моніторинг постфактум визначає недоліки регулювання, які виявляють неефективність та дозволяють статися зловживанням на ринку.
- Це може потребувати зміни правил, щоб усунути неефективність та попередити зловживання на ринку. Попередження зловживань необхідне для побудови привабливих енергетичних ринків, що також означає ліквідних ринків.
- Дотримуючись міжнародних зобов'язань та національного законодавства, країна-учасниця ЕнС, така як Україна, може використовувати світові кращі практики та використовувати цей широкий досвід.
- НРО повинні співпрацювати на регіональному рівні та з іншими органами на національному рівні, щоб виконувати свої обов'язки згідно з REMIT та Третім енергетичним пакетом.

ПІДТРИМКА ПЕБ У ПРАКТИЧНІЙ РЕАЛІЗАЦІЇ

ПЕБ може на запит державних організацій допомагати їм у:

- Проведенні подальших тренінгів з розвитку людського та інституційного потенціалу в питаннях організації та інфраструктури (ІТ) у зв'язку із впровадженням REMIT:
  - Обрання найкращих організаційних альтернатив,
  - Розробка необхідного вторинного законодавства, правил та стандартів,
  - Розробка бюджетів та тарифів, націлених на виконання та забезпечення функцій
- Наданні допомоги при вирішенні інфраструктурних (ІТ) проблем, пов'язаних із виконанням зобов'язань в рамках REMIT:
  - Встановлення вимог для систем, включаючи технічні вимоги,
  - Фінансування та закупівлі відповідної ІТ інфраструктури (програмне забезпечення та обладнання)
- Майбутній розвиток тарифів із забезпеченням сталості системи;
- Підтримка діяльності та роботи будь-яких відповідних робочих груп.

— ДЯКУЄМО!

Цей документ став можливим завдяки підтримці американського народу через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). Tetra Tech ES, Inc. несе повну відповідальність за зміст цього звіту. Викладений зміст не обов'язково відображає позицію USAID або Уряду Сполучених Штатів. Цей документ був створений Tetra Tech ES, Inc., підрядником USAID для Проєкту енергетичної безпеки (ПЕБ), контракт USAID 72012118C00003.